

Två inspirationskällor för skolhälsovården

Inger Enkvist, redaktör. **Skolan – ett svenskt högriskprojekt**. 126 sidor. Stockholm: Gidlunds förlag; 2003. ISBN 91-7844-643-0.

Inger Enkvist, Ingemar Axelsson, Gudmund Larsson. **Utbildning, utbildning och åter utbildning**. 101 sidor. Stockholm: Gidlunds förlag; 2004. ISBN 91-7844-658-9.

Recensent: Bengt H Johansson, leg läkare, Belastningsskadecentrum i Umeå, samt vid högskolan i Gävle.

■ Det torde vara en inte alltför långsökt hypotes att unga personers känslomässiga störningar, initiativlöshet eller hyperaktivitet kan ha förorsakats av störda förhållanden, där skolan intar en central roll. Det torde vara mer vanligt med sådana orsaker till störningar än att tillståndet skall tillskrivas någon diagnos som tyder på felaktig cerebral funktion av organisk natur.

För den läkare som vill bilda sig en uppfattning om de bakomliggande förhållandena i en orolig skola har det utkommit två värdefulla böcker. Gemensam kraft är Inger Enkvist, professor i spanska vid Lunds universitet. Hon har samlat synpunkter från universitetslärare men även från läkare, för att belysa skolans situation, och från representanter för LO och gymnasieskolan, för att visa på möjligheter till förbättringar.

Håglöshet och studieleda

I boken »Skolan – ett svenskt högriskprojekt« redovisas att skolan har problem i hela västvärlden, där en alltför stor andel ungdomar efter avslutad obligatorisk skolgång har bristande kunskapsnivå och studieintresse. Det är oroväckande att många av de förväntansfulla barn som börjar skolan lämnar den med en känsla av håglöshet och studieleda. Sverige intar i detta avseende en relativt dålig plats, då svenska ungdomar vid internationell jämförelse är mycket litet intresserade av fortsatta studier. Om

skolan inte lyckas i sin uppgift att förmedla kunskap, färdighet och goda seder, riskeras förutsättningarna för landets välbefinnande. Det är således en mycket allvarlig angelägenhet som diskuteras.

Personer utanför skolvärlden har inte insikt i vilka ideologiska principer och krafter som styr dess verksamhet. Författarna påpekar att det föreligger en maktkamp mellan dem som företräder synsättet att det är pedagogiken som skall betonas framför förmedlandet av kunskap och dem som förespråkar att den bästa utbildningen ges av dem som besitter gediget kunnande inom sitt område. Författarna hävdar det senare synsättet och visar på brister i barns förmåga att tillgodogöra sig kunskap utan ledning av personer som själva har kunskaper. De pedagogiskt inriktade vill ge långtgående frihet för såväl lärare som elever, men detta medför en verksamhet vars resultat är svårt att mäta och värdera. Systemet kan lätt leda till en skola vars verksamhet sker på måfå.

Ny modell i Storbritannien

Mot bakgrund av de problem som diskuteras i den första boken redovisar författarna de stora omställningar inom skolan som pågår i Storbritannien. Den omställningen initierades 1988 i Education Reform Act, för att råda bot på de mycket stora utbildningsproblem som Storbritannien har hamnat i. Principen i denna förändring är att skolan skall vara en verksamhet som är mätbar, och därför måste det föreligga en relativt detaljerad fastställd läroplan, så att man genom oberoende skolinspektörer, extern examen och kunskapskontroll kan se hur hög måluppfyllelsen är. Kontrollen redovisas offentligt, och resultaten ligger utlagda på webben. Till modellen hör att skolan har en ledning som är underställd en lokal styrelse, inte sällan med representanter för lokala företag. Driften av skolan kan ske under många olika former. Principen för denna form av skolverksamhet är i överensstämmelse med välskötta företag där ledningen har det totala ledningsansvaret samt kontrollerar resultatet av sin produkt eller tjänst. Det framstår som märkligt att en så enkel princip inte är regel även inom skolans värld.

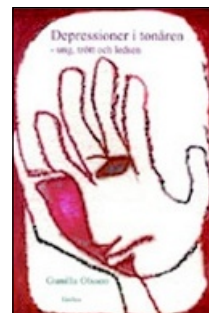
Negativa trenden har vänts

Resultatet av den brittiska verksamheten är mycket uppmuntrande. I ett antal försöksskolor har man lyckats vända utvecklingen till att göra barnen studiemotiverade och intresserade av fortsatt utbildning. Vad som är särskilt anmärkningsvärt är att detta har skett även i områden med stora sociala problem samt att intagningen till dessa skolor sker med

rekrytering av elever med både god och mindre god begåvning. Skolan förbättras genom att man ständigt söker förfiningar av verksamheten och öppenhet mot samhället. Då man läser om den brittiska skolans omformning förvånas man över att den är nästan okänd i Sverige. Beskrivningen är så engagerad och uppmuntrande att man nästan känner lust att få delta i densamma.

Intressant för läkare och skolsköterskor

För läkare och sjukvårdspersonal inom skolhälsovården måste läsningen av dessa böcker vara en stor inspirationskälla.

Kunnigt, informativt och välbalanserat om tonårsdepressioner

Gunilla Olsson. **Depressioner i tonåren – ung, trött och ledsen**. 159 sidor. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB 2004. ISBN 91-7205-458-1.

Recensent: Jan Wålinder, professor emeritus, psykiatriska kliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Mölndal.

■ Depressionssjukdomar är idag ett av våra stora folkhälsoproblem. WHO-statistik talar sitt tydliga språk. De ligger högt på listan över sjukdomar med höga dödstal, mänskligt lidande och stor effekt på samhällsekonomin. Tyvärr har inte politiker, beslutsfattare och för den delen inte heller kolleger inom specialiteten hittills insett detta. Det har medfört att vi under det senaste decenniet har fått se en successiv nedmontering av den psykiska hälsovården. Tidigare har framför allt från barnpsykiatrisk håll hävdats att de affektiva sjukdomarna (depressioner och manier) debuterar först i 20–30-årsåldern. Detta har visat sig vara felaktigt. De sjukdomar vi här talar om, nämligen recidiverande depressioner och de bipolära tillstån-